

PK VIII TK 107.2020

SK 67/20

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną M K., wnoszącej o stwierdzenie niezgodności art. 616 § 2 pkt 2 w związku z art. 618 § 1 pkt 11, art. 626 § 1 oraz art. 619 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (aktualny tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 30 ze zm.) w związku z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (aktualny tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 1651) – w zakresie, w jakim przedmiotowe przepisy nie ustanawiają wprost prawa do zasądzenia od Skarbu Państwa i wypłacenia obrońcy wyznaczonemu z urzędu (adwokatowi), w toku postępowania, chociażby części kosztów już udzielonej i nieopłaconej pomocy prawnej, do wysokości nieprzekraczającej sumy tych kosztów, obliczonych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U., poz. 1801 ze zm.) – z art. 24 i art. 64 w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

– na podstawie art. 42 pkt 7 oraz art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) –

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) – ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

UZASADNIENIE

M K. (dalej: Skarżąca) wniosła o stwierdzenie niezgodności art. 616 § 2 pkt 2 w związku z art. 618 § 1 pkt 11, art. 626 § 1 oraz art. 619 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (aktualny tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 30 ze zm.; dalej: k.p.k. lub Kodeks postępowania karnego) w związku z art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze (aktualny tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r., poz. 1651; dalej: p.a. lub Prawo o advokaturze), w opisanym na wstępie zakresie, z art. 24 i art. 64 w związku z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Skarga konstytucyjna wniesiona została przez Skarżącą na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżąca jest obrońcą z urzędu w sprawie oskarżonego R L. W toku tego postępowania wniosła . lipca 2019 r. o zasądzenie i wypłacenie zaliczki na poczet dotychczasowego wynagrodzenia z tytułu kosztów udzielonej i nieopłaconej nawet w części pomocy prawnej.

Sąd Okręgowy w P , postanowieniem z września 2019 r., sygn. , działając na podstawie m.in. art. 626 § 1 k.p.k. i art. 29 ust. 1 p.a., wniosku Skarżącej nie uwzględnił. W uzasadnieniu tego postanowienia sąd stwierdził, że procedura karna nie zna pojęcia „zaliczki” na poczet kosztów procesu, a z treści art. 626 § 1 k.p.k. jednoznacznie wynika, iż sąd rozstrzyga o kosztach postępowania w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Wniesione przez Skarżącą zażalenie Sąd Apelacyjny w P , postanowieniem z października 2019 r., sygn. , uznał za bezzasadne i utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie w części dotyczącej rozstrzygnięcia w przedmiocie odmowy zasądzenia od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu zaliczki na poczet wynagrodzenia z tytułu nieopłaconej obrony z urzędu. Sąd uznał, że wypłacanie wynagrodzenia obrońcy po zakończeniu poszczególnych faz postępowania lub w jego trakcie byłoby równoznaczne z płaceniem w ratach czy w formie zaliczkowej, czego nie przewidują przepisy Kodeksu postępowania karnego i Prawa o adwokaturze.

Skarżąca wskazuje, że, wnosząc o wypłacenie „zaliczki” na poczet wynagrodzenia z tytułu udzielonej obrony z urzędu, miała wyłącznie na celu uzyskanie od Skarbu Państwa wypłaty części kosztów w związku z udzieloną i nieopłaconą pomocą prawną, do wysokości nieprzekraczającej rzeczywistej sumy tych kosztów na dzień złożenia wniosku.

Skarżąca zauważa, że ustawodawca, zgodnie z regulacją dotyczącą wypłaty kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez obrońcę z urzędu, to jest zgodnie z art. 616 § 2 pkt 2 w związku z 618 § 1 pkt 11, art. 626 § 1 oraz 619 § 1 k.p.k., wprowadził nie wykluczył możliwości ponoszenia na bieżąco przez Skarb Państwa kosztów z tytułu udzielonej i nieopłaconej pomocy prawnej, na jakimkolwiek etapie postępowania, jednakże powołane w *petitum* skargi konstytucyjnej przepisy nie przyznają wprost prawa do wypłaty wynagrodzenia adwokatowi w toku postępowania. Z powodu braku ustawowego przyznania sądom, prokuraturom i innym organom prawa do częściowej wypłaty wynagrodzenia za udzieloną pomoc prawną, w wielu sprawach obrońcy i pełnomocnicy nie otrzymują przez wiele lat wynagrodzenia za wykonaną pracę.

Skarżąca stwierdza, że „ustawodawca teoretycznie dopuszcza możliwość wypłaty należnych kosztów procesu na wniosek adwokata ustanowionego z urzędu wcześniej niż po uprawomocnieniu się wyroku, albowiem dokładnie

wskazuje tryb i sposób obliczania wysokości należnego wynagrodzenia na poczet kosztów obrony. Z drugiej jednak strony, przez zbyt ogólną dyspozycję przepisu art. 619 k.p.k. i brak określenia w przepisie prawa do wypłaty wynagrodzenia w toku postępowania, treść przepisu godzi w konstytucyjnie chronione prawa obywatela – gwarantowane w art. 64 i [art.] 32 ust. 1 Konstytucji” (skarga konstytucyjna, s. 4-5).

Odwołując się do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Skarżąca wskazuje, że wartość ekonomiczna kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu jest konstytucyjnie chronionym prawem majątkowym w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji, przysługującym pełnomocnikowi świadczącemu pomoc prawną z urzędu. Ustawodawca ogranicza natomiast uprawnienia obrońcy z urzędu w zakresie faktycznej możliwości wypłaty kosztów z tytułu udzielonej pomocy prawnej, albowiem nie wprowadza kompleksowej i precyzyjnej regulacji, która stanowiłaby podstawę do wykonania jego prawa przed prawomocnym zakończeniem postępowania.

W ocenie Skarżącej, zaskarżone przepisy „uniemożliwiają otrzymanie wynagrodzenia za pracę w godziwym czasie, albowiem brakuje precyzyjnego wskazania momentu, w którym adwokatowi z urzędu przysługiwałaby wypłata kosztów z tytułu udzielonej pomocy prawnej. Obecna regulacja w zakresie warunków wypłaty przedmiotowych kosztów w sposób niewątpliwy narusza konstytucyjną zasadę ochrony pracy [art. 24 Konstytucji – przypis własny] i nie uwzględnia faktu, iż rzeczywiście doszło do wykonania pracy” (skarga konstytucyjna, s. 5).

Skarżąca wskazuje, że podmioty takie jak biegli sądowi, specjaliści oraz tłumacze, otrzymują wynagrodzenie na bieżąco niezależnie od prawomocnego zakończenia postępowania. „Stosowanie w praktyce procesowej art. 626 § 1 k.p.k., w taki sposób, że uzależnia się wypłatę wynagrodzenia z tytułu udzielonej z urzędu pomocy prawnej przez adwokata nie tylko od wykonania zleconych mu czynności, ale także od faktu prawomocnego zakończenia

postępowania, w przeciwieństwie do innych podmiotów postępowania jak biegli czy specjaliści, jawi się jako niczym nieusprawiedliwione odstępstwo od konstytucyjnej zasady równości obywateli wobec prawa. Determinowanie momentu wypłaty wynagrodzenia względem prawomocności orzeczenia przyznającego koszty w sposób oczywisty narusza prawo do równego traktowania, podlegające ochronie w świetle art. 32 Konstytucji. (...) brak jest jakichkolwiek obiektywnych przesłanek do odmiennego traktowania adwokatów ustanowionych z urzędu. To znaczy, iż kwestionowane przepisy są niezgodne z art. 32 ust. 1 Konstytucji” (skarga konstytucyjna, s. 6-7).

Zaskarżone przepisy mają następujące brzmienie:

- art. 616 § 2 pkt 2 k.p.k.: „Koszty sądowe obejmują: (...) wydatki poniesione przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia postępowania.”;

- art. 618 § 1 pkt 11 k.p.k.: „Wydatki Skarbu Państwa obejmują w szczególności wypłaty dokonane z tytułu: (...) nieopłaconej przez strony pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokatów lub radców prawnych;”;

- art. 626 § 1 k.p.k.: „W orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd określa, kto, w jakiej części i zakresie ponosi koszty procesu.”;

- art. 619 k.p.k.: „§ 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wszelkie wydatki wykląda tymczasowo Skarb Państwa. § 2. Koszty postępowania mediacyjnego ponosi Skarb Państwa. § 3. Skarb Państwa ponosi także koszty związane z udziałem w postępowaniu tłumacza w zakresie koniecznym dla zapewnienia oskarżonemu jego prawa do obrony.”;

- art. 29 ust. 1 p.a.: „Koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa albo jednostka samorządu terytorialnego, jeżeli przepis szczególny tak stanowi.”.

Merytoryczna ocena podniesionego w skardze zarzutu uzależniona jest od ustalenia, czy Trybunał Konstytucyjny ma podstawy do rozpoznania tej sprawy.

Zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, na każdym etapie postępowania niezbędne jest kontrolowanie, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, skutkujących obligatoryjnym umorzeniem postępowania (por. np. postanowienia z: 21 października 2003 r., sygn. SK 41/02, OTK ZU nr 8/A/2003, poz. 89; 6 lipca 2004 r., sygn. SK 47/03, OTK ZU nr 7/A/2004, poz. 74; 21 marca 2006 r., sygn. SK 58/05, OTK ZU nr 3/A/2006, poz. 35; 24 października 2006 r., sygn. SK 65/05, OTK ZU nr 9/A/2006, poz. 145; 20 kwietnia 2017 r., sygn. K 46/16, OTK ZU z 2017 r., seria A, poz. 29 oraz wyrok z 13 lipca 2011 r., sygn. K 10/09, OTK ZU nr 6/A/2011, poz. 56). Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie konsekwentnie prezentuje stanowisko, że skład rozpoznający sprawę merytorycznie nie jest związany stanowiskiem zajęтым uprzednio w zarządzeniu wydanym w toku wstępnego rozpoznania skargi konstytucyjnej lub wniosku (zob. postanowienia z: 24 października 2006 r., sygn. SK 65/05, *op. cit.*; 30 czerwca 2008 r., sygn. SK 15/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 98; 8 lipca 2008 r., sygn. K 40/06, OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 113; 16 czerwca 2009 r., sygn. SK 22/07, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 97; 2 grudnia 2010 r., sygn. SK 11/10, OTK ZU nr 10/A/2010, poz. 131; 4 lipca 2011 r., sygn. SK 27/10, OTK ZU nr 6/A/2011, poz. 63 oraz 17 maja 2017 r., sygn. SK 7/16, OTK ZU z 2017 r., seria A, poz. 42). Składu rozpoznającego sprawę *in merito* nie wiąże także stanowisko zajęte w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego o uwzględnieniu zażalenia skarżącego na postanowienie w przedmiocie odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej (zob. wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 25 września 2019 r., sygn. SK 31/16, OTK ZU z 2019 r., seria A, poz. 53 oraz wyrok z 29 kwietnia 2020 r., sygn. SK 24/19, OTK ZU z 2020 r., seria A, poz. 19). Nadanie skardze konstytucyjnej biegu nie oznacza konwalidacji wad formalnych danego pisma (zob. postanowienie z 27 listopada 2019 r., sygn. SK 17/19, OTK ZU z 2019 r., seria A, poz. 65).

Skarga konstytucyjna jest nadzwyczajnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw jednostki naruszonych przez władze publiczne. Przesłanki wniesienia oraz merytorycznego rozpoznania tego środka zostały uregulowane w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w przepisach ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 2393; dalej: ustawa o TK). Do formalnych wymogów skargi konstytucyjnej, określonych w art. 53 ust. 1 ustawy o TK, należą m.in.: wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, i w jaki sposób, zostały naruszone, a także uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na poparcie tego zarzutu. Obowiązek wypełnienia tych wymogów spoczywa na skarżącym. Nie jest natomiast rolą Trybunału Konstytucyjnego zastępowanie skarżącego w realizacji tego obowiązku, gdyż Trybunał nie może podejmować ani prowadzić spraw z urzędu. Warto przy tym odnotować, że aktualna regulacja tej materii stanowi powtórzenie unormowań wcześniejszych oraz ich doprecyzowanie na podstawie dorobku orzecznictwa i doktryny (stąd aktualność – w tym zakresie – orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wydanych w poprzednio obowiązujących stanach prawnych).

Z uwagi na domniemanie konstytucyjności przepisów prawa, skarżący obowiązany jest przedstawić konkretne i przekonujące argumenty świadczące o niekonstytucyjności zakwestionowanych regulacji. Tym samym skarżący nie tylko winien wskazać, jakie konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone kwestionowaną regulacją, lecz także opisać „sposób” tego naruszenia. Argumenty te muszą koncentrować się na problemie merytorycznej niezgodności zachodzącej między unormowaniami stanowiącymi przedmiot skargi konstytucyjnej a tymi, które określone są w niej jako wzorce kontroli. Tym samym nie wystarczy, że skarżący wskaże określone przepisy oraz regulacje konstytucyjne, z którymi kwestionowane przepisy są, w jego opinii,

niezgodne. Musi on także wyjaśnić, na czym owa niezgodność polega. Jest to przesłanka konieczna do uznania dopuszczalności skargi konstytucyjnej (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 lutego 2012 r., sygn. SK 14/09, OTK ZU nr 2/A/2012, poz. 17).

Ustalając warunki właściwego wywiązania się przez podmiot inicjujący kontrolę konstytucyjności prawa z wymogu uzasadnienia postawionego zarzutu niekonstytucyjności, Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał, że nie czyni zadość rozważanej powinności samo przywołanie przepisu stanowiącego przedmiot kontroli i przepisu będącego wzorcem tej kontroli (nawet wraz z podaniem sposobu rozumienia obu wymienionych przepisów) bez przedstawienia chociażby jednego argumentu wskazującego na niezgodność tych regulacji prawnych (zob. postanowienie z 26 listopada 2019 r., sygn. K 5/16, OTK ZU z 2019 r., seria A, poz. 66). Co więcej, nie realizują omawianych wymagań uwagi nazbyt ogólne, niejasne czy też czynione jedynie na marginesie innych rozważań. Uzasadnienie zarzutów nie może być traktowane powierzchownie i instrumentalnie, nie może mieć charakteru pozornego. Z tego samego względu nie wystarcza sformułowanie samej tezy o niekonstytucyjności przepisu wraz z przytoczeniem literalnego brzmienia wzorca kontroli (zob. wyrok z 31 lipca 2015 r., sygn. K 41/12, OTK ZU nr 7/A/2015, poz. 102). „Wymóg uzasadnienia należy rozumieć jako nakaz odpowiedniego udowodnienia zarzutów w kontekście każdego wskazanego wzorca kontroli (zarówno przyjętego jako wzorzec podstawowy, jak i mającego charakter związkowy)” (postanowienie z 5 czerwca 2019 r., sygn. SK 29/18, OTK ZU z 2019 r., seria A, poz. 28).

Skarga konstytucyjna ma charakter środka ochrony wolności i praw podmiotowych. Owa zasadnicza funkcja określa sposób ukształtowania konstytucyjnych przesłanek, warunkujących dopuszczalność merytorycznego rozpoznania skargi. W szczególności, przedmiotem skargi konstytucyjnej może być wyłącznie ta norma prawna, która stanowiła podstawę wydania przez organ

władzy publicznej orzeczenia naruszającego prawa lub wolności konstytucyjne skarżącego. Przesądza to o konieczności istnienia merytorycznego związku pomiędzy treścią zakwestionowanej normy prawnej a podjętym na jej podstawie rozstrzygnięciem oraz zarzucanym temu rozstrzygnięciu naruszeniem praw lub wolności konstytucyjnych. Regulacja prawna stanowiąca przedmiot skargi konstytucyjnej musi więc w ten sposób determinować – w sensie normatywnym – treść wydanego orzeczenia, iż prowadzi to do wskazanego w skardze naruszenia praw lub wolności konstytucyjnych przysługujących skarżącemu (zob. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 22 lutego 2001 r., sygn. Ts 193/00, OTK ZU nr 3/2001, poz. 77 i przywołane tam orzeczenia).

Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że „[d]o zasadniczych przesłanek dopuszczalności występowania ze skargą konstytucyjną należy uczynienie jej przedmiotem przepisów (ustawy lub innego aktu normatywnego) wykazujących podwójną kwalifikację. Będąc podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego przez sąd lub organ administracji publicznej, muszą one prowadzić jednocześnie do naruszenia wskazywanych przez skarżącego konstytucyjnych wolności lub praw. Skarżący jest przy tym zobligowany (...) do wskazania, które przepisy kwestionowanego aktu normatywnego wykazują taką kwalifikację” (postanowienie z 19 października 2004 r., sygn. SK 13/03, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 101).

Ustrojodawca przewidział ograniczenia wynikające z art. 79 ust. 1 Konstytucji w zakresie wskazywania w skardze konstytucyjnej wzorców kontroli kwestionowanego uregulowania. Mianowicie, skarga konstytucyjna służy tylko w przypadku, gdy naruszone zostały wolności lub prawa konstytucyjne. Innymi słowy, samodzielną podstawę skargi konstytucyjnej mogą stanowić jedynie takie przepisy konstytucyjne, z których treści można wyprowadzić publiczne prawo podmiotowe. Nie można tym samym skargi oprzeć wyłącznie na naruszeniu zasad polityki państwa, jak również na naruszeniu takich przepisów Konstytucji, które dotyczą zasad ustroju państwa

czy kierunków działania organów władzy publicznej. Jeżeli skarga jest oparta na tego rodzaju wzorcach konstytucyjnych, Trybunał Konstytucyjny odmawia nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej lub umarza postępowanie (zob. L. Bosek, M. Wild, uwagi do art. 79, [w:] *Konstytucja RP*, tom I, red. M. Safjan, L. Bosek, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 1845).

Z postanowień rozdziału I Konstytucji można odczytać podstawowe zasady ustroju Rzeczypospolitej. O jednej z takich zasad stanowi art. 24 Konstytucji, który wskazuje szczególną rolę, jaką pełni praca, oraz ma na celu zapewnienie szczególnej jej ochrony.

Zgodnie z ugruntowaną w praktyce orzecniczej Trybunału Konstytucyjnego zasadą *falsa demonstratio non nocet*, decydujące znaczenie dla wyznaczenia ram postępowania ma istota sprawy, ustalana na podstawie treści argumentacji przedstawionej przez wnoszącego o zbadanie kwestionowanego uregulowania. Nie rozstrzyga zatem sam sposób formalnego oznaczenia w *petitum* pytania prawnego (skargi, wniosku) przepisów, które są kwestionowane, ani postanowień konstytucyjnych, z których sąd pytający (skarżący, wnioskodawca) wywodzi wzorce kontroli.

Zasada *falsa demonstratio non nocet* nie może jednak służyć sanowaniu przez Trybunał Konstytucyjny uchybień formalnych pisma procesowego mającego inicjować postępowanie. Trybunał nie jest bowiem w stanie uzupełnić pytania prawnego (skargi konstytucyjnej, wniosku) o wzorce kontroli niewskazane przez podmiot inicjujący postępowanie ani zdjąć z niego ciężaru obowiązku obalenia domniemania konstytucyjności (zob. postanowienie z 7 marca 2017 r., sygn. K 40/13, OTK ZU z 2017 r., seria A, poz. 12).

Przedstawiony w analizowanej skardze problem konstytucyjny sprowadza się do tezy, iż zaskarżone przepisy naruszają wskazane wzorce kontroli, gdyż nie ustanawiają wprost prawa do bieżącego zasądzania i wypłacania w toku

postępowania obrońcy wyznaczonemu z urzędu kosztów udzielonej i nieopłaconej pomocy prawnej.

Pierwszym powołanym w skardze wzorcem kontroli jest art. 24 Konstytucji. W ocenie Skarżącej, zakwestionowane przepisy naruszają ten przepis, gdyż „uniemożliwiają otrzymanie wynagrodzenia w godziwym czasie”.

Artykuł 24 Konstytucji należy traktować jako przepis, który, określając ustrój pracy, jest jednym z przepisów dotyczących ustroju społeczno-gospodarczego. Artykuł ten stanowi podstawę ustroju pracy, ale nie wyraża żadnych praw podmiotowych. Zarzut naruszenia art. 24 Konstytucji nie może więc stanowić samoistnej podstawy skargi konstytucyjnej (zob. L. Garlicki, M. Zubik, uwagi do art. 24, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, tom I, red L. Garlicki, M. Zubik, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016, s. 539). Blankietowość art. 24 Konstytucji wymaga nasycenia go treścią zaczerpniętą z ustawodawstwa zwykłego, wyznaczającego tym samym poziom ochrony pracy, o której mowa w tym przepisie. Ale nie jest to poziom konstytucyjnej ochrony pracy, lecz poziom ochrony prawnej (zwykłej), niedającej możliwości wystąpienia ze skargą konstytucyjną na tak odczytanej podstawie (zob. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 14 października 2003 r., sygn. Ts 144/02, OTK ZU nr 4/B/2003, poz. 217).

Wobec faktu, iż brak jest podstaw do wywodzenia z treści art. 24 Konstytucji prawa podmiotowego o treści określonej w analizowanej skardze konstytucyjnej, postępowanie w zakresie tego wzorca kontroli podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK – ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Drugim wzorcem kontroli wskazanym w *petitum* skargi konstytucyjnej jest art. 64 w związku z art. 32 Konstytucji. W uzasadnieniu skargi nie przedstawiono żadnej argumentacji na poparcie sformułowanego zarzutu względem norm konstytucyjnych z art. 64 ust. 1 i 3 oraz art. 32 ust. 2 ustawy zasadniczej. Wywody Skarżącej odnoszą się tylko do wzorca rekonstruowanego

z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji i ograniczają się do twierdzenia, że, w odróżnieniu od adwokatów z urzędu, inne podmioty, takie jak biegli sądowi, specjaliści oraz tłumacze, otrzymują wynagrodzenie na bieżąco, co narusza prawo adwokatów do równego traktowania i zasadę równej dla wszystkich ochrony praw majątkowych.

Artykuł 64 ust. 2 Konstytucji wyraża zasadę równej ochrony własności oraz innych praw majątkowych. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał na znaczenie gwarancji zawartych w tym przepisie, który poddaje ochronie zarówno prawo własności w rozumieniu prawa cywilnego, jak i inne prawa majątkowe. Norma ta w odniesieniu do praw majątkowych stanowi doprecyzowanie zasady równości wyrażonej w art. 32 ust. 1 ustawy zasadniczej. Z orzecznictwa Trybunału wynika, że istotą tej zasady jest zakaz różnicowania ochrony praw majątkowych ze względu na charakter podmiotu danego prawa. Gwarancja ochrony nie jest jednolita dla wszelkich kategorii praw majątkowych, gdyż jej różny zakres wynika z treści i konstrukcji poszczególnych praw, a równość ochrony powinna być odnoszona do praw tej samej kategorii. Jednocześnie art. 64 ust. 2 Konstytucji nie tylko nawiązuje do zasady równości, ale też daje wyraz ogólnemu stwierdzeniu, że wszystkie prawa majątkowe muszą podlegać ochronie prawnej (zob. wyrok z 23 kwietnia 2020 r., sygn. SK 66/19, OTK ZU z 2020 r., seria A, poz. 13 i powołane tam wyroki).

Artykuł 64 ust. 2 Konstytucji powinien być interpretowany i stosowany w bliskim związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji, bo zapewnienie „równej dla wszystkich” ochrony prawnej jest elementem „równego traktowania przez władze publiczne” (zob. L. Garlicki, S. Jarosz-Żukowska, uwagi do art. 64, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, tom II, red L. Garlicki, M. Zubik, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016, s. 601).

Art. 32 ust. 1 Konstytucji wielokrotnie był przedmiotem rozważań w orzecznictwie konstytucyjnym. Przepis ten nakazuje identyczne traktowanie podmiotów znajdujących się w takiej samej lub zbliżonej sytuacji prawnie

relewantnej. Równe traktowanie oznacza przy tym traktowanie według jednakowej miary, bez różnicowań tak dyskryminujących, jak i faworyzujących. Omawiana zasada nakazuje zatem nakładać jednakowe obowiązki, względnie przyznawać jednakowe prawa podmiotom odznaczającym się tą samą cechą istotną, a jednocześnie dopuszcza, lecz nie wymaga, by nakładać różne obowiązki, względnie przyznawać różne prawa podmiotom, które taką cechę posiadają, oraz podmiotom, które jej nie posiadają.

Ocena zgodności z zasadą równości wymaga: po pierwsze – ustalenia, czy można wskazać wspólną cechę istotną określonych podmiotów, co wymaga przeprowadzenia analizy treści i celu aktu normatywnego, w którym została zawarta kontrolowana norma prawna; po drugie – stwierdzenia, czy prawodawca różnicował prawa lub obowiązki podmiotów znajdujących się w takiej samej lub podobnej sytuacji prawnie relewantnej; po trzecie – rozważenia, czy wprowadzone przez prawodawcę odstępstwa można uznać za konstytucyjnie dozwolone.

Ocena, czy odstępstwa te są dozwolone, wymaga z kolei udzielenia odpowiedzi na następujące pytania: a) czy odstępstwa mają charakter relewantny (tj. są racjonalnie uzasadnione i pozostają w bezpośrednim związku z treścią i celem przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma); b) czy odstępstwa odpowiadają wymogom wynikającym z zasady proporcjonalności (tj. waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych); c) czy odstępstwa pozostają w związku z innymi zasadami konstytucyjnymi i chronionymi przez nie wartościami, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 18 marca 2014 r., sygn. SK 53/12, OTK ZU nr 3/A/2014, poz. 32).

Skarżąca, wskazując na różnice w sposobie wypłaty wynagrodzenia między obrońcami z urzędu a biegłymi, specjalistami oraz tłumaczami

powołanymi w toku postępowania sądowego, nie rozważa, czy między porównywanymi podmiotami istnieje relewantna cecha wspólna uzasadniająca ich jednakowe traktowanie. W rzeczywistości udział tych grup podmiotów w postępowaniu sądowym ma całkowicie odmienny charakter. O ile biegli, specjaliści oraz tłumacze powoływani są do wykonania konkretnego zadania (wydanie opinii, przetłumaczenie dokumentów, zeznań i.t.p.) i po jego realizacji kończą swój udział w postępowaniu (co nie wyklucza ich ponownego powołania), o tyle obrońca z urzędu, co do zasady, ustanawiany jest na czas do zakończenia postępowania. Dlatego zapłata biegłym, specjalistom oraz tłumaczom w toku postępowania znajduje uzasadnienie w fakcie całkowitego wykonania ich pracy przed zakończeniem postępowania sądowego.

Zuwagi na wynikający z powyższego brak relewantnej cechy wspólnej między porównywanymi przez Skarżącą grupami podmiotów, za nieadekwatny należy uznać powołany związkowo wzorzec kontroli z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

W uzasadnieniu skargi nie przedstawiono konkretnych i przekonujących argumentów świadczących o merytorycznej niezgodności zachodzącej między zaskarżonymi przepisami a wzorcem kontroli z art. 64 ust. 2 Konstytucji. W szczególności Skarżąca nie wykazała, że z zasady równej dla wszystkich ochrony prawnej praw majątkowych wynika obowiązek przyjęcia przepisów „ustanawiających wprost” zasądzenie i wypłacenie już w toku postępowania części kosztów udzielonej przez obrońcę z urzędu pomocy prawnej, a uregulowanie przewidujące zasądzenie takich kosztów w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie narusza art. 64 ust. 2 Konstytucji.

Skarżąca ogranicza się do stwierdzenia, że wartość ekonomiczna kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu jest konstytucyjnie chronionym prawem majątkowym w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji, a zaskarżone przepisy – z powodu niewprowadzenia w nich kompleksowej i precyzyjnej regulacji, która stanowiłaby podstawę do zasądzenia i wypłaty kosztów udzielonej przez obrońcę z urzędu pomocy prawnej przed

prawomocnym zakończeniem postępowania – pozbawiają adwokata ustanowionego z urzędu prawa do otrzymania należnego wynagrodzenia za wykonaną pracę.

Samo sformułowanie tezy o niekonstytucyjności zaskarżonych przepisów, bez oparcia jej na spójnym i logicznym ciągu myślowym przedstawiającym adekwatne dowody świadczące o trafności przedstawionego zarzutu, nie spełnia wymagań stawianych skardze konstytucyjnej w art. 53 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK.

Nie jest rolą Trybunału Konstytucyjnego zastępowanie podmiotu inicjującego postępowanie w obowiązku obalenia domniemania konstytucyjności zaskarżonego uregulowania.

Opisane wadliwości w zakresie uzasadnienia niezgodności kwestionowanych przepisów z wzorcami kontroli rekonstruowanymi z art. 64 w związku z art. 32 Konstytucji stanowią przesłankę umorzenia postępowania – na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK – ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku także w odniesieniu do tych wzorców.

Wobec stwierdzenia powyższych braków formalnych badanej skargi, zbędna jest dalsza analiza prowadząca do oceny, które zaskarżone przepisy faktycznie stanowiły podstawę wydania przez sąd ostatecznego orzeczenia o prawach Skarżącej i tym samym, które z nich mogą być przedmiotem skargi Konstytucyjnej.

Dlatego wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego